

درباره طرح زاگرس

طرح حفاظت از تنوع زیستی زاگرس مرکزی در سطحی بالغ بر دو میلیون و پانصد هزار هکتار از طریق تلفیق ملاحظات مربوط به حفظ و بهره‌برداری پایدار از منابع زیست محیطی در بخشهای تولیدی عمده (کشاورزی، منابع طبیعی، آب و طبیعت‌گردی) در حال اجراست. کمک به توانمندسازی نظام مناطق حفاظت شده و ارتقاء آگاهی عمومی در زمینه محیط زیست از فعالیتهای طرح می‌باشد. این طرح شیوه‌های توانمندسازی جامعه‌محلی برای مشارکت فعال در برنامه‌ریزی و مدیریت پایدار منابع زیست محیطی را در محدوده‌های پایلوت به اجرا گذاشته و ارائه می‌نماید. سند فاز مطالعاتی طرح در تاریخ ۱۴ اکتبر ۲۰۰۲ و سند فاز اجرایی طرح توسط معاونت وقت محیط طبیعی و تنوع زیستی سازمان حفاظت محیط زیست و نماینده مقیم وقت سازمان ملل متحد در تهران در تاریخ ۷ تیر ۱۳۸۴ به امضاء رسید. بر این مبنا عملیات فاز اجرایی در تاریخ ۲۲ اردیبهشت ۱۳۸۵ آغاز و چهار استان اصفهان، چهارمحال و بختیاری، فارس و کهگیلویه و بویراحمد به عنوان استانهای هدف طرح برگزیده شدند. ذینفعان اصلی طرح شامل: تسهیلات محیط زیست جهانی (GEF)، برنامه عمران ملل متحد (UNDP)، وزارت جهاد کشاورزی، وزارت نیرو، سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری، شوراهای برنامه ریزی استان های تحت پوشش، شوراهای اسلامی روستاهای پایلوت، جوامع محلی، تشکل های مردم نهاد، دانشگاهیان، بخش خصوصی و مجری طرح سازمان حفاظت محیط زیست می‌باشد.

در فاز اول دو روستا با داشتن شاخص های خاص به عنوان روستاهای پایلوت در هر یک از چهار استان تحت پوشش طرح انتخاب شد. در فاز دوم که از سال ۱۳۹۰ پس از انجام ارزیابی بین المللی میان دوره ای آغاز شد محدوده هایی برخوردار از تنوع اکوسیستمی (جنگل، مرتع، کوهستان، رودخانه، سکونتگاه های انسانی و...) به عنوان محدوده های پایلوت جدید انتخاب شدند.

هدف کلان پروژه

- تسهیل در جهت ایجاد یک نظام مدیریتی کارآمد جهت حفاظت از زاگرس (منطقه، اکوسیستم ها، فرهنگ و چشم انداز آتی)
- یکپارچه سازی حفاظت از تنوع زیستی از طریق ارتباط هماهنگ فی مابین ارگان های مختلف (ملی، استانی و محلی)
- حفاظت و استفاده پایدار از محیط زیست طبیعی، منابع تنوع زیستی
- مدیریت مشارکتی از طریق ظرفیت سازی و افزایش آگاهی عمومی

هدف تسهیلات محیط زیست جهانی

حفاظت از تنوع زیستی و سیمای طبیعی در منطقه زاگرس مرکزی

محدوده طرح زاگرس در استان کهگیلویه و بویراحمد (محدوده مدیریت تنوع زیستی دناغربی)

از دو و نیم میلیون (۲۵۰۰۰۰۰) هکتار مساحت کل تحت پوشش پروژه زاگرس حدوداً ۱۴٪ آن در استان کهگیلویه و بویراحمد واقع شده است. وسعت محدوده پایلوت پروژه در استان کهگیلویه و بویراحمد با عنوان محدوده پایلوت دناغربی پس از بازنگری های به عمل آمده به ۷۰ هزار هکتار افزایش یافت که مرز سیاسی شهرستان دنا را در بر می گیرد. محدوده مدیریت تنوع زیستی دناغربی در حاشیه شرقی استان کهگیلویه و بویراحمد در مجاورت استان اصفهان در مختصات ۵۰ درجه و ۵۳ دقیقه شمالی واقع گردیده است و صرفاً بخش پاتاوه و نیز قسمتی از بخش مرکزی دنا در شهرستان دنا را پوشش می دهد و کل محدوده در حوزه یک شهرستان قرار گرفته است.

و شناسنامه عمده منطقه در رده کوهستان قرار دارد. حداقل و حداکثر ارتفاع منطقه به ترتیب برابر با ۱۳۵۱ و ۴۲۸۳ متر و همچنین میانگین ارتفاعی منطقه حدود ۲۱۲۲ متر از سطح دریا می باشد

ویژگی های اقتصادی - اجتماعی

شهرستان دنا با ۵۲ هزار جمعیت که حدود ۴۰ هزار از این جمعیت روستایی می باشد در محدوده پایلوت است. ۹۳ روستا با سامانه های عرفی مختلفی نظیر طوایف بویراحمد سفلی، دشمن زیاری، طبیعی، بویراحمد علیا، طایفه تامرادی و بویراحمد علیای دنا به چشم می خورد. حدود ۹۳ روستا در منطقه مدیریتی زندگی می کنند که شغل اکثر این افراد

کشاورزی (زراعت و باغداری) ۸۸/۷ درصد و زنبورداری ۲۶/۷ درصد) و دامداری و به طور محدود و مشاغل متفرقه و کادب است. اکثر مردم منطقه لر زبان می باشند. میزان جمعیت کوچنده این منطقه به درستی روشن نیست اما با توجه به مطالعات پیشین ۲۵ درصد از جمعیت منطقه را تشکیل می دهد. بیشترین باسواد منطقه در سی سخت و کمترین میزان باسواد در بخش پاتاوه است. سطح آگاهی در منطقه چندان نیست و آگاهی شکاربانی بیش از محیط بانی است.

تنوع زیستی محدوده

دناي غربي يکي از نقاط با ارزش از منظر غناي زيستي در جهان محسوب مي شود. مهمترين پديده طبيعي در اين منطقه رشته کوه دنا است که از شمال غرب به جنوب غرب به طول ۸۰ کیلومتر امتداد یافته است. و با دارا بودن ۴۷ قله با ارتفاع بیش از ۴۰۰۰ متر در زمره نواحی ارزشمند کوهستانی کشور و منطقه است. این ناحیه بخش مهمی از سرچشمه کارون و بخشی از حوزه آبخیز رودخانه ((دز)) را شامل می شود.

تا ارتفاع ۲۹۰۰ متری ما شاهد جنگل بلوط هستیم. علاوه بر بلوط در نواحی با ارتفاعات مختلف گونه های جنگلی نظیر بنه، کیکم، ارژن، زالک و انواع بادام کوهی دیده می شود. درختچه های ارژن، انواع گون ها و سرو کوهی را بالاتر از ارتفاع ۲۹۰۰ متر و تا ارتفاع ۴۰۰۰ متر داریم.

ما در این منطقه شاهد تنوع بی نظیر گیاهی و جانوری هستیم. حدود ۸۶۰ گونه گیاهی و رستنی ها که متعلق به ۳۷۶ جنس از ۷۳ خانواده گیاهی هستند شناخته شده است که قریب ۲۰٪ آن را گیاهان اندمیک تشکیل می دهند.

خانواده کاسنی، نخودیان، چتریان، گندمیان و نعنائیان جمعاً با داشتن ۴۲۳ گونه متعلق به ۱۶۲ جنس پرتنوع ترین جنس گیاهی منطقه هستند و جنس گون با ۵۶ گونه پرتنوع ترین جنس گیاهی منطقه است. به طور مثال میتوان به گیاهان واجد ارزش خوراکی و دارویی مانند چوبک ها، کاسنی، شیرخشت، آویشن دنايي و غیره اشاره کرد. از گیاهان داراي مصرف خوراکی میتوان به موسیر، بخورك، کنگر، ریواس و غیره اشاره کرد. گیاهانی مثل میخک ها، لاله، واژگون خار عروس و غیره که داراي ارزش زینتی و فضای سبز هستند در این منطقه رویش دارند.

تنوع جانوري دناي غربي: دامنه های صخره ای با رویش بلوط و همچنین شیب های واریزه ای ارتفاعات بالای ۳۵۰۰ متر با داشتن شرایط اکولوژیک خاص بالغ بر ۳۰ گونه از پروانه های اندمیک را در خود جای داده است. رودخانه بشار که در این منطقه جاری است داراي تنوع ماهی بالغ بر ۸ گونه مانند لپک، زردپر، سارده گریه ماهی و غیره می باشد. مطالعات صورت گرفته حاکی از وجود یگ گونه دوزیست وزغ سبز و قورباغه سبز در منطقه است.

تا کنون ۲۵ گونه خزنده در این منطقه شناسایی شده است. یک گونه لاک پشت مهمیزدار در این منطقه دیده می شود. حدود ۷ گونه مارمولک در این منطقه داریم مانند لاسرتای مارچشم، آگامای پولک درشت، لاسرتای زاگرسی و غیره. مارهای ذخیره گاه زیست کره دنا ۴ گونه اند که شامل افعی پلنگی، گرز مار، کورمار تاتاری و مار کرمی شکل دور آسیا است.

حدود ۸۵ گونه پرنده در این منطقه شناسایی شده اند. از میان پرندگان شناخته شده گونه های زیر قابل توجه اند: هما، قرقي، عقاب طلايي، کبک دري، دارکوب سر سرخ و غیره.

بالغ بر ۲۵ گونه پستاندار متعلق به ۷ راسته در این منطقه وجود دارند.

راسته خارپشتان: خارپشت برانت

راسته حشره خور ها: حشره خور دندان سفید کوچک

راسته خفاش ها: نعل اسبی بزرگ و پی پسترال بال سفید

راسته گوشخواران: پلنگ، خرس قهوه ای، گرگ، گربه وحشی، کفتار، روباه، سمور سنگی، شنگ، گور کن، شغال.

راسته زوج سمان: گراز، کل و بز. قابل توجه، قوچ و میش منقرض شده است.

راسته جوندگان: ۷ گونه داریم مانند: سنجاب ایرانی، ول حفار کردی، تشی، موش خانگی و غیره

راسته خرگوشان، خرگوش اروپایی.

کفتار، شنگ، کل و بز، پلنگ در فهرست سرخ IUCN قرار دارند.

مهمترین عوامل تهدید در محدوده پایلوت

مهم ترین چالش‌ها و عوامل تهدیدکننده تنوع زیستی مرتبط با محدوده های زاگرس مرکزی را می توان به طور خلاصه و در قالب محورهای زیر معرفی نمود:

۱. کشاورزی ناپایدار: مصرف بی رویه سم و کود شیمیایی و علف کش‌ها (عامل اصلی کاهش کمیت و کیفیت منابع آب های سطحی و زیرزمینی)، اجرای شخم در جهت شیب، عدم اجرای الگوی کشت متناسب با امکانات و محدودیت های موجود، روند رو به رشد تک محصولی در بخش باغداری
۲. دامداری و بهره برداری ناپایدار از مراتع: تخریب مراتع به دلیل چرای بی رویه و غیر متعادل ناشی از فزونی تعداد دام بر ظرفیت تحمل مراتع، برداشت ناپایدار از گیاهان مرتعی به عنوان گیاهان دارویی و خوراکی
۳. توسعه ناپایدار: توسعه شهری و روستایی بدون رعایت ملاحظات زیست محیطی
۴. ناکارآمدی در مدیریت صحیح عرصه‌های طبیعی: مشکلات مربوط به مدیریت تنوع زیستی در مناطق حفاظت شده، عدم مدیریت صحیح پسماندهای جامد و پراکنش آنها در طبیعت، شکار و صید غیر قانونی
۵. سایر موارد: توسعه ناپایدار گردشگری، عدم وجود دستورالعمل های مرتبط با بهره برداری پایدار از منابع، نبود مطالعات آمایش در منطقه

برای دریافت اطلاعات بیشتر به پایگاه اینترنتی <http://www.zagrosproject.ir> مراجعه فرمایید.